

CHẾT LÀ GÌ?

Đừng bao giờ nói chết! Hãy nói: được sinh ra! Tin tôi đi!
Người ta thấy những gì tôi thấy và những gì bạn thấy,
Bạn cũng như họ, ta đều xấu xa, hết thấy buông tuồng.
Chúng ta hồi-hả quay cuồng,
Đi tìm lạc thú tiệc tùng truy hoan;
Chúng ta quên kẻ thấp hèn,
Quên bao cạm bẫy gấn liền lâm chung.
Bóng đen đều phủ chập-chùng
Trên bao tội ác xếp cùng áo quan.
Dù giàu có nhất hay hoàn toàn nghèo khổ,
Mọi người đều có một cha,
Đều từ con mắt tuôn ra lệ nhòa,
Bao ngày ta sống xa hoa,
Thoả lòng kiêu ngạo xấu xa mù loà
Ta đi, ta chạy, mộng hoa,
Khổ đau, nghiêng ngả, ngã sa sóng soài,
Ta đang tiến tới điện đài,
Bình minh là đó hay là mộ đây?
Tôi đang đâu đó, chốn này?
Ở trong cái chết, phải đây? Đúng rồi!
Hãy đến đi! Một cơn gió từ nơi vô định
Ném bạn đến ngay chính cửa trời,
Ta run sợ, ta thấy mình nằm phơi trần trụi,
Ô-uê, góm ghiếc như cùi hủi,
Ta bị trói bằng nghìn mối thất tang
Bởi những việc làm sai quấy trái ngang,
Bởi những tội xấu hoang đảng nhục tui,
Bởi đã để bóng đen đóng cũi cuộc đời.
Bỗng từ nơi vô tận ta nghe vang trời tiếng hát
Tiếng ai hát cho ta thấy chất ngát hồng ân,
Một bàn tay vô hình hứng hồn ta tham sân, độc ác
Ôi, tình yêu! Ta chẳng biết giọng hát ai đây!
Kìa, họ đang đến đây này:
Người người, băng tuyết, thấy đầy khăn tang,
Chúng tôi cảm thấy rõ ràng
Đám đông ào tới, một đoàn kéo lê;
Chảy tan, sống lại, đê-mê
Xuất thần, ngây-ngất tràn trề không trung.
Ta từ quái vật sợ run,
Biến hình thành bóng thiên thần ánh quang.

*Đỗ Quang Vinh diễn dịch bài thơ Pháp-ngữ sau đây
của Victor Hugo:*

CE QUE C'EST QUE LA MORT

Ne dites pas : mourir ; dites : naître. Croyez.
On voit ce que je vois et ce que vous voyez ;
On est l'homme mauvais que je suis, que vous êtes ;
On se rue aux plaisirs, aux tourbillons, aux fêtes ;
On tâche d'oublier le bas, la fin, l'écueil,
La sombre égalité du mal et du cercueil ;

Quoique le plus petit vaille le plus prospère ;
Car tous les hommes sont les fils du même père ;
Ils sont la même larme et sortent du même oeil.
On vit, usant ses jours à se remplir d'orgueil ;
On marche, on court, on rêve, on souffre, on penche, on tombe,
On monte. Quelle est donc cette aube ? C'est la tombe.
Où suis-je ? Dans la mort. Viens ! Un vent inconnu
Vous jette au seuil des cieux. On tremble ; on se voit nu,
Impur, hideux, noué des mille noeuds funèbres
De ses torts, de ses maux honteux, de ses ténèbres ;
Et soudain on entend quelqu'un dans l'infini
Qui chante, et par quelqu'un on sent qu'on est béni,
Sans voir la main d'où tombe à notre âme méchante
L'amour, et sans savoir quelle est la voix qui chante.
On arrive homme, deuil, glaçon, neige ; on se sent
Fondre et vivre ; et, d'extase et d'azur s'emplissant,
Tout notre être frémit de la défaite étrange
Du monstre qui devient dans la lumière un ange.

Victor Hugo
(Recueil : Les Contemplations)

CẢM NGHĨ

Suy từ về cái chết, tác giả nhận biết cuộc sống con người nơi trần thế là hữu hạn và bày tỏ niềm tin vào tình yêu và ánh sáng, ánh sáng của sự Phục Sinh. Con người, ai cũng như nhau, đều không tránh khỏi sự chết, nhưng theo ông, chết không phải là hết, mà là khởi đầu cho một cuộc sống mới sẽ tái sinh:

* Con người thường nuôi ảo tưởng tìm hạnh phúc nơi sự thoả mãn những đam mê xác thịt, những khoái lạc phàm tục, tranh thủ « hồi hải, quay cuồng » sống cuộc sống « buông tuồng », tin rằng sẽ dẫn đến « bình minh » của hạnh phúc, mà chẳng biết rằng :

« Bao ngày ta sống xa hoa,
Thoả lòng kiêu ngạo xấu xa mù loà
Ta đi, ta chạy, mộng hoa,
Khổ đau, nghiêng ngã, ngã sa sóng soài,
Ta đang tiến tới điện đài,
Bình minh là đó hay là mộ đây? »

* Nhưng con người đã thất bại. Con người sẽ thấy « *chất ngát hồng-ân* », khi có "*Một cơn gió vô danh ném bạn đến ngưỡng cửa thiên đàng* », lúc ấy « *Một bàn tay vô hình hứng hồn ta tham sân, độc ác* ». Thân xác « *cháy tan* » sẽ được « *sống lại* » « *xuất thân, ngây ngất* » và:

« Ta từ quái vật sợ run,
Biến hình thành bóng thiên thần ánh quang. »

Victor Hugo thể hiện đức tin Kitô giáo, tin có sự sống đời sau, tin ở sự khoan dung của Thượng Đế đầy tình yêu thương. Chính tình yêu ấy đã chiến thắng Sự Chết, và Thần Tử của những cám dỗ từng xui nên tội ác, giờ như con quái vật phải run rẩy sợ hãi chấp nhận sự thất bại lạ lùng của nó; ánh sáng của tình yêu đã hạ gục sự « kiêu ngạo xấu xa mù loà » nay được canh tân nên hình ảnh của thiên thần ngập trong ánh sáng phục sinh, ánh sáng của tình yêu và sự sống:

(*Tout notre être frémit de la défaite étrange
Du monstre qui devient dans la lumière un ange.*)

Ben. Đỗ Quang Vinh